

GLOBALIZATSIYA VA TA'LIM

Isoqulova Ruxshona Bekzod qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Turizm fakulteti Xorijiy til va adabiyoti: nemis tili

23/1-guruh talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola globalizatsiya jarayoni ta'lim tizimlariga katta ta'sir ko'rsatib, yangi talablar va muammolarni keltirib chiqarishi, raqobat va sifat oshishiga, madaniy xilma-xillikni hisobga olish zaruratiga, innovatsion o'qitish metodlarining qo'llanishiga, hamda ta'lim tizimidagi chaqiriqlar haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *globalizatsiya, ta'lim, ta'lim standartlari, onlayn ta'lim, ta'lim chaqiriqlari, accessible, innovation metodlar, differentsiasiya.*

Globalizatsiya — bu dunyo mamlakatlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ijtimoiy aloqalarning kuchayishi jarayonidir. U erkin savdo, mamlakatlar o'rtasidagi axborot almashinuvi va odamlarning harakatlanuvchanligini o'z ichiga oladi. Globalizatsiya natijasida ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish sohalarida hamkorlik yanada kengayadi, madaniyatlarning o'zaro ta'siri kuchayadi, hamda global muammolar, masalan, iqlim o'zgarishi va inson huquqlari kabi masalalar ham dolzarblashadi. Yangi texnologiyalar va global aloqalar ta'limning yangi yo'nalishlarini yaratadi, bu esa o'quvchilarni global muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.

Globalizatsiya ta'lim sohasiga bir qator ta'sirlar ko'rsatadi:

1. **Bilim almashinuvi:** Globalizatsiya orqali ta'lim tizimlari o'rtasida tajriba, resurslar va bilim almashinuvini rivojlantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

2. **Ta'lim standartlari:** Global miqyosda ta'lim standartlari va sifatini oshirishga qaratilgan umumiy dasturlar va reytinglar paydo bo'ladi.

3. **Madaniy differentsiasiya:** Ta'lim jarayonida turli madaniyatlar o'zaro ta'sirlashadi, bu esa o'quvchilarga global muammolarni tushunishga yordam beradi.

4. **Onlayn ta'lim:** Internetning keng tarqalishi orqali global ta'lim platformalari va onlayn kurslar rivojlanadi, bu esa har qanday joyda o'qish imkoniyatini beradi.

5. **Ijtimoiy xarakter:** O'qitish va o'qish usullari global tendensiyalarga muvofiq o'zgaradi, ijtimoiy va madaniy kontekstlarni hisobga olish zarurati paydo bo'ladi.

Globalizatsiya ta'limni yanada accessible (qo'lga kiritish oson) va sezilarli darajada hamkorlikdagi jarayonlarga aylantiradi. Globalizatsiya ta'lim sohasida

yangi chaqiriqlarni keltirib chiqaradi. Birinchidan, jahon bo‘ylab axborot va bilimlarga tezkor kirish imkoniyati ta’lim sifatini oshirishga yordam beradi. Internet va raqamli texnologiyalar orqali talabalar turli manbalarga murojaat qilib, global tajribalarni o‘rganishlari mumkin. Biroq, globalizatsiya boshqa muammolarni ham yuzaga keltiradi. Masalan, ta’lim tizimlarining bir-biriga ta’siri natijasida ba’zi mamlakatlarda madaniy identiklik, mahalliy an’ana va til yo‘qolish xavfi tug‘diradi. Shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlar global bilim bazasidan ortda qolishlari ham mumkin, bu esa ijtimoiy tengsizlikni oshiradi. Ish o‘rinlari va yangi iqtisodiy sharoitlar ham ta’limga yangicha yondashuvlarni talab qiladi. Talabalar xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh bo‘lish uchun yangi ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari zarur. Shu bilan birga, ta’lim tizimlarida hamkorlikni mustahkamlash va birgalikda o‘qitish usullarini rivojlantirish global ta’lim muammolarini yechish uchun muhimdir. Umuman olganda, globalizatsiya ta’lim jarayonida yangiliklar va imkoniyatlar yaratadi, ammo u bilan birga bir qancha chaqiriqlarni ham olib keladi. Ta’lim tizimlari ularga javob berish uchun moslashishi va yangicha yondashuvlarni qo‘llashi zarur.

Shu so‘z navbatida ta’lim o‘zi nima? Bizning O‘zbekiston Respublikamizda ta’lim tizimi asosan qanday bosqichlardan iborat? Hozirgi kunda ta’lim tizimimiz biz yoshlarga qanday imkoniyat eshiklarini ochib bermoqda? - degan savollarga ham to‘xtalib o‘tsak o‘rinli bo‘lardi, - deb o‘ylayman.

Ta’lim – bu bilish, o‘rganish va o‘zlashtirish jarayoni bo‘lib, insonlarning bilim, ko‘nikma va ma’naviy qadriyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ta’lim maktab, kollej, universitet yoki boshqa o‘quv muassasalari orqali, shuningdek, oilada va jamiyatda ham amalga oshiriladi. Nelson Mandela aytganidek: "Ta’lim eng qudratli qurollardan biridir, u jamiyatni o‘zgartirish va kelajakni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi". U shaxsiy rivojlanishni, ijtimoiy moslashishni va professional ko‘nikmalarni egallashni ta’minlaydi. Ta’lim jarayonida o‘quvchilar bilish, fikrlash va muammo yechish imkoniyatlarini oshiradilar. O‘zbekistondagi ta’lim tizimi quyidagi asosiy bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

1. Bolalar bog‘chasi: 3-6 yoshdagi bolalar uchun ta’lim va tarbiya beriladi. Bu bosqich o‘zaro muloqot va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

2. Birinchi bosqich (maktabgacha ta’lim): 6 yoshlikdan boshlanadigan 9 yillik umumiy ta’lim. O‘qish, yozish, matematika, tabiiy fanlar va boshqa asosiy fanlar o‘qitiladi.

3. Ikkinchi bosqich (umumiy o‘rta ta’lim): 10-11 yillik dastur orqali o‘z ichiga oladi. O‘quvchilar ixtisoslashgan fanlar bilan tanishadilar, shuningdek, kasb-hunar ta’limiga yo‘naltirilishi mumkin.

4. Oliy ta'lim: Universitetlar, institutlar va akademiyalar orqali beriladi. Oliy ta'lim dasturlari bakalavriat va magistratura darajalarini qamrab oladi.

5. Kasb-hunar ta'limi: O'zbekistonda kasb-hunar kollejlari orqali turli kasblar uchun tayyorgarlik ko'riladi, bu esa ishchilarni tayyorlashga qaratilgan. Ta'lim tizimining muhim yo'nalishlari zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, sifatni oshirish, xalqaro standartlarga moslashish va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashdir. O'zbekistonda ta'lim tizimida islohotlar amalga oshirilmoqda va o'zgarishlar davom etmoqda.

Ta'lim tizimida hozirgi kunda yoshlarga quyidagi imkoniyatlar berilmoqda:

1. Raqamli ta'lim resurslari: Onlayn kurslar, elektron darsliklar va boshqa raqamli materiallar orqali o'qish imkoniyati. Bu yoshlar uchun kengaytirilgan bilim va ko'nikmalarni olishga yordam beradi.

2. Ixtisoslashgan ta'lim: Maktablar va oliy o'quv yurtlarida turli ixtisosliklar, jumladan, IT, sanoat, tibbiyot va boshqa sohalarda kengaytirilgan ta'lim dasturlari. 3. Amaliy tajriba: Stajirovkalar, amaliyotlar va loyiha asosidagi o'qitish orqali o'quvchilar real hayotdagi tajribalarni olishi mumkin.

4. Xalqaro almashuv: O'zbekistondagi yoshlar uchun xalqaro ta'lim almashuv dasturlari va grantlar mavjud bo'lib, bu ular uchun boshqa mamlakatlarda o'qish imkoniyatini yaratadi.

5. Yoshlar markazlari va klublar: Ijtimoiy faoliyat uchun turli markazlar va klublar, bu yerda yoshlar o'z qobiliyatlarini rivojlantirish va ijodiy faollik ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

6. Kurslar va seminarlar: Turli sohalarda malaka oshirish va qo'shimcha ko'nikmalarni egallash uchun kurslar va seminarlar o'tkaziladi. Bu imkoniyatlar yoshlarning ta'lim darajasini oshirish, shaxsiy va professional rivojlanishlariga yordam beradi. Shuningdek, biz yoshlar bu imkoniyatlardan unumli tarzda foydalanishimiz kerak. Hamda: "Gimnaziya va shahar maktablarini o'qub tamom qilg'onlaridan so'ng, Peterburg, Maskov dorilfunlariga yuborilib, doktorlik, zakunchilik, injenerlik, sudyalik, ilmi san'at, ilmi iqtisod, ilmi hikmat, muallimlik va boshqa ilmlarni o'qitmoq lozimdir [1]".

Misol sifatida, bizning Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti Turizm fakultetida Xorijiy til va adabiyoti: nemis tili va ingliz tili yo'nalishida o'qiyotgan talabalar uchun yozgi ta'limni unumli o'tkazish maqsadida Ferienjob, Work and Travel kabi chet davlatida malaka oshirish, butun Yevropa bo'ylab sayohat qilish, til darajasini yanada rivojlantirish, pul ishlash topish va shunga o'xshash ko'plab imkoniyatlar mavjud bo'lib, bizlar bulardan unumli foydalangan holda shu yil yozda kursdoshlarimiz birgalikda borishni rejalashtirib turibmiz. Kechagina shu masalalar bo'yicha kechgi payt suhbat ham bo'lib o'tdi, o'zimizni qiziqtirgan savollarimizga javob ham oldik. Endi bo'lsa, globalizatsiya jarayoni haqidagi

fikrlarimizni davom ettirsak va bu jarayon orqali ta'lim sohasida qanday chaqiriqlar yuzaga kelishini bir ko'rib chiqsak.

Globalizatsiya ta'lim sohasida bir qator yangi chaqiriqlarni keltirib chiqaradi:

1. Raqobat va sifat talablarining oshishi: Ta'lim muassasalari o'zlarining sifatini oshirishga majbur bo'lmoqda, chunki xalqaro reytinglar va baholashlar ta'lim sifatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

2. Madaniy xilma-xillik: Globalizatsiya ta'limda turli madaniyatlarning o'zaro ta'sirini oshiradi, bu esa o'qituvchilarni talabalarning madaniy kontekstini hisobga olishga undaydi.

3. Innovatsion metodlar: Texnologiyaning rivojlanishi ta'lim usullarini yangilash zaruratini tug'diradi, bu esa pedagogikalarni o'zgartirish va yangi metodlarni qo'llashni talab qiladi.

4. Mahalliy va global muammolar: Ta'limda ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik masalalar kiritilishi zarur, bu esa o'quvchilarga global muammolarni tushunishga yordam beradi.

5. Onlayn ta'lim va raqamli tafovut: Internet orqali ta'lim olish imkoniyatlari ko'payishiga qaramay, raqamli tafovut va 100%lik muammolari bor, bu esa barcha o'quvchilar uchun bir xil sharoitlar yaratishni murakkablashtiradi. Ushbu chaqiriqlar ta'lim tizimlarini takomillashtirish, yangilash va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, ta'lim globalizatsiya davrida kelajakka tayyorgarlikning kalitidir, bu orqali yoshlar dunyo bo'ylab raqobatga qodir bo'lishadi. Globalizatsiya oqibatida ta'lim jarayonlari yanada ko'p madaniyatli va xilma-xil bo'lib, bularning barchasi yosh avlodlar uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Bu jarayon ta'lim tizimiga yangi imkoniyatlar va chaqiriqlarni keltirib chiqaradi, bu esa o'qituvchilar, talabalar va yoshlarni zamon talablariga javob beradigan, sifatli, zamonaviy va innovatsion ta'lim berishlariga undaydi. Shuningdek, ta'lim bilan bir qatorda ilmi bo'lishlari ham shartdir. "Ilm dunyoning izzati, oxiratning sharofatidir. Ilm inson uchun g'oyat oliy va muqaddas bir fazilatdir [2]", - degan jumlar bilan tugatmoqni joiz, - deb topdim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. "O'zbekiston Respublikasining ta'lim tizimi", - Toshkent, 1997.
2. Ro'ziqulova. M. "Globallashuv davrda fan va ta'limning dolzarb masalalari", - 2017, 138-139.
3. G'afforov. E. "Globallashuv asoslari" asari, Namangan - 2023.
4. Abduqodirov. I. (2019). O'zbekiston ta'lim tizimida globalizatsiyaning ta'siri. Iqtisodiyot va ta'lim, 3(1), 45-53.

5. Murodov, D. (2020). "Globalizatsiya va ta'lim: O'zbekiston kontekstida. O'zbekiston ta'limi va tarbiyasi", 4(2), 12-19.
6. Jalilova, G. (2018). "Globalizatsiya jarayonida ta'lim tizimining o'zgarishi. Ta'lim va innovatsiyalar", 5(3), 67-74.
7. Tojiev, M. (2022). "Ta'lim va globalizatsiya: O'zbekiston misolida". O'zbekiston davlat universiteti ilmiy jurnali, 12(4), 80-87.
8. Held, D., & McGrew, A. (2002). Globalization Theory: Minefields and Gulf Streams. *Globalization*, 1(1), 5-21.
9. Marginson, S. (2014). The worldwide trend to high participation higher education: Dynamic and differential. *Higher Education*, 12(1), 147-162.

ZAMONAVIY JARAYONDA JALOLIDDIN MIIRTOJIYEV IJODINING O'RNI

Axatova Zohira Aktam qizi

*San'atshunoslik va muzeyshunoslik fakulteti, San'atshunoslik: tasviriy va
amaliy san'at yo'nalishi, 3 bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Jaloliddin Mirtojiyevning “Zahiriddin Muhammad Bobur” va “Alisher Navoiy” asarlaridagi obrazlarning hayoti, siyratlari haykalning ishlanish bosqichlari va ushbu vaqt davomida kechgan qizg'in jarayonlar muhim tadqiqotlar olib borilgan. Jaloliddin Mirtojiyevning “Zahiriddin Muhammad Bobur” hamda “Alisher Navoiy” asarlari badiiy ifoda vositasi asosida tahlil qilingan. Bu asarlar Navoiy va Zahiriddin Muhammad Bobur merosining xalqaro miqyosda o'rganilishi va baholanishini yoritib beradi.*

Kalit so'zlar: *Jaloliddin Mirtojiyev, Haykaltaroshlik, Zahiriddin Muhammad Bobur, Alisher Navoiy, Andijon.*

THE ROLE OF JALOLIDDIN MIRTOJIYEV'S ART IN THE MODERN ERA

Axatova Zohira Aktam qizi,

*Faculty of Art Studies and Museology, 3rd-year student, Art Studies: Fine and
Applied Arts*

Abstract: *Jaloliddin Mirtojiyev's works “Zahiriddin Muhammad Bobur” and “Alisher Navoiy” explore the lives and characteristics of these historical figures, focusing on the process of creating their sculptures and the intensive artistic stages involved. These works are analyzed through artistic expression techniques,*